

# Soini

SOSIALIDEMOKRAATTISET OPISKELIJAT  
SOCIALDEMOKRATISKA STUDERANDE  
SOCIAL DEMOCRATIC STUDENTS

## TAVOITEOHJELMA 2022

Hyväksytty liittokokouksessa 7.11.2021

# TAVOITEOHJELMA

## SISÄLLYSLUETTELO

<b>PERIAATTEET JA ARVOT</b>	<b>3</b>
Sivistys	3
Vapaus	3
Solidaarisuus ja tasa-arvo	3
<b>SIVISTYS ON SUOMEN SELKÄRANKA</b>	<b>4</b>
Varhaiskasvatus	5
Peruskoulu	5
Toinen aste	6
Korkeakouluun siirtymisen nivelvaihe	7
Korkea-aste	8
Jatkuva oppiminen ja vapaa sivistystoiminta	11
<b>HYVINVOIVA OPISKELIJA VAIKUTTAVANA OSANA YHTEISKUNTAA</b>	<b>12</b>
Opiskelijayhteisö	12
Opiskelijaterveydenhuollon järjestäminen ja rahoitus	13
Jaksaminen ja mielenterveys	14
Opiskelijan sosiaaliturva ja yhteiskunnan palvelut	15
Liikuntapolitiikka	16
<b>OIKEUDENMUKAISEMPAAN YHTEISKUNTAAN</b>	<b>17</b>
Demokratia	18
Ympäristö- ja ilmastopolitiikka	18
Liikenne- ja energiapolitiikka	20
Asuntopolitiikka	21
Kohti täyttä tasa-arvoisuutta	22
Monikulttuurisuus	22
Euroopan unioni	23

## PERIAATTEET JA ARVOT

Sosialidemokraattiset Opiskelijat - SONK ry on valtakunnallinen opiskelijoiden yhteenliittymä, joka toimii sivistyksen, vapauden, solidaarisuuden ja tasa-arvon puolesta. Olemme demokratian ja kansainvälisyyden periaatteita puolustava feministinen, federalistinen ja antirasistinen järjestö.

Uskomme, että meillä kaikilla on oikeus koulutukseen, työhön ja onnelliseen elämään, mutta ei muiden ihmisten tai ympäristön kustannuksella. Demariopiskelijat on opiskelijoiden äänitorvi ja sivistyksen puolustaja sosialidemokraattisen liikkeen sisällä. Demariopiskelijat on aloitteellinen ja aktiivinen poliittinen keskustelija sekä yhteiskunnallinen toimija.

Liiton ensisijainen tavoite on edistää opiskelijoiden hyvinvointia ja oikeutta laadukkaaseen koulutukseen lähtökohdista riippumatta. Ymmärrämme opiskelijoiden hyvinvoinnin ja oikeudet osana laajempaa pyrkimystä yhteiskunnalliseen tasa-arvoon ja oikeudenmukaisuuteen: opiskelijaliike elää osana yhteiskuntaa ja sivistyksellä on ratkaiseva merkitys hyvän yhteiskunnan rakentamisessa.

### Sivistys

Sosialidemokratian ydin, sivistys, on palautettava ihmisten elinpiirin keskiöön. Sivistys tarkoittaa tietoisuutta yhteiskunnan tilasta, sen haasteista ja siitä, millaisia jo saavutettuja asioita meidän tulee puolustaa. Sivistynyt ihminen pyrkii toimimaan oikein, itseään, toisia ihmisiä ja ympäristöä arvostaen. Demariopiskelijoiden visiossa politiikka ja demokratiakasvatus läpäisevät kaikki yhteiskunnan koulutusasteet päiväkodeista korkeakouluihin, sillä vain siten voimme saada aikaan tiedostavia sukupolvia.

Koulutuspolitiikalla voidaan vastata maailman muutokseen ja tukea ihmisiä rakennemuutoksessa samalla kun sen avulla luodaan uusia sekä menestyviä elinkeinotoiminnan aloja ja työpaikkoja. Laadukkaassa, laaja-alaisessa ja tasa-arvoisessa koulutuksessa sekä väestön korkeassa koulutustasossa on Suomen tulevaisuus, joten tavoitteenamme on pysäyttää koulutuksen eriarvoistuminen.

### Vapaus

Vapaus tarkoittaa kunkin ihmisen oikeutta toteuttaa täyttä potentiaaliaan yksilönä ilman ominaisuuksiinsa tai taustaansa perustuvia rajoituksia. Vapaus tarkoittaa oikeutta lausua mielipiteensä ja valita koulutuksensa, elinkeinonsa, ystävänsä, elämänkumppaninsa ja eettisen vakaumuksensa itse. Vapauteen kuuluu ihmisen tasa-arvoiset mahdollisuudet elää elämäänsä riippumatta sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, iästä, etnisestä taustasta, sosioekonomisesta asemasta, vakaumuksesta tai yksilön muusta ominaisuudesta.

Yksilön vapautta voidaan rajoittaa ainoastaan, mikäli jonkun toisen vapaus, turvallisuus tai oikeus hyvään elämään vaarantuu. Vapauteen liittyy myös ihmisen vastuu omista teoista, niiden seurauksista sekä toisten yksilöiden ja elinympäristön hyvinvoinnista. Yksilönvapaus voi täysimääräisesti toteutua vain osana vapaiden ja tasa-arvoisten ihmisten yhteisöä, jossa kaikkien sen jäsenten ääni on kuuluvissa ja sananvapaus on turvattu.

### Solidaarisuus ja tasa-arvo

Ihmisten välinen kunnioitus ja muiden yhteiskunnan jäsenten oikeuksien tunnustaminen muodostavat solidaarisuuden perustan. Solidaarinen yhteiskunta tekee työtä tasa-arvon ja yhteisen hyvinvoinnin eteen eikä anna tilaa toisten ihmisten sortamiselle tai henkilökohtaisen hyödyn tavoittelulle muita ihmisiä alistamalla. Solidaarisuus ulottuu sukupolvien yli ja torjuu vastakkainasettelua ihmisryhmien välillä. Solidaarisuus



ihmisten välillä ei katso maiden välisiä rajoja. Tavoitteenamme on maailma, jossa jokaisella ihmisellä on edellytykset elää hyvää ja onnellista elämää.

Demariopiskelijat on feministinen järjestö, joka ajaa kaikkien sukupuolten välistä tasa-arvoa. Olemassa olevat sortavat rakenteet pitää purkaa yhdenvertaisten mahdollisuuksien turvaamiseksi kaikille yhteiskunnan jäsenille. Ihmisillä on oikeus tulla nähdyksi ja kohdelluksi yksilöinä, eikä sukupuolensa tai muun ominaisuutensa edustajana.

Sosiaalisesti kestävä yhteiskunnan lisäksi toiminnassa huomioidaan ekologinen kestävyys, jossa ihminen on osa luontoa. Monimuotoinen luonto on arvo itsessään. Jokaisen on kannettava vastuu luonnosta ja omasta elinympäristöstään. Talousjärjestelmän tulee perustua ympäristön kannalta kestäviin tuotannon menetelmiin. Jokaiselle on turvattava oikeus nauttia luonnon moninaisuudesta ja sen tuottamasta hyvinvoinnista sukupolvelta toiselle.

## SIVISTYS ON SUOMEN SELKÄRANKA

Sivistys ja korkea osaaminen ovat edellytys suomalaisen hyvinvointivaltion tulevaisuudelle. Suomesta tulee aidosti tehdä korkean osaamisen kärkimaa. Suomen menestys kansainvälisessä taloudessa perustuu korkeaan osaamiseen, laadukkaaseen tutkimukseen ja innovaatioihin.

Koulutuksen saatavuus on turvattava. Jokaisella tulee olla mahdollisuus henkisten kykyjensä ja oman osaamisensa kehittämiseen riippumatta asuinpaikasta, varallisuudesta tai perheen koulutustasosta. Koulutuksen kustannukset eivät saa muodostua esteeksi yksilön kouluttautumiselle. Oppilaitoksen pitää pystyä tarjoamaan kaikille oppimisvälineet koulutusasteesta riippumatta.

Digitalisaatio, automatisaatio ja globalisaatio muuttavat perusteellisesti yhteiskuntaa. Työprosessit tehostuvat ja työtehtävät monipuolistuvat samaan aikaan, kun yhä harvemman riittävän toimeentulon turvaa perinteinen työsuhde. Informaation määrä ja tiedonvälityksen nopeus elämässämme kasvaa räjähdysmäisesti, jolloin lähdekriittisyyden ja oikean tiedon erottaminen virheellisestä tulee tärkeämmäksi kansalaistaidoksi kuin koskaan aiemmin. Sosiaalisen median algoritmit ja big data mahdollistavat aiempaa tehokkaamman mielipiteen ohjaamisen ja myös sen vuoksi tiedon kriittinen arviointi on tärkeää.

Sivistys, koulutus ja jatkuva oppiminen, joka alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi koko elämän, tarjoavat yksilölle parhaat edellytykset selvitä muuttuvassa maailmassa ja muokkaavat yhteiskuntaa oikeudenmukaisempaan suuntaan. Koulutuspolun eri vaiheiden tulee tukea yksilön kehittymistä ja taitojen omaksumista mielekkäällä tavalla. Nivelvaiheet eri koulutusasteiden välillä ovat herkkiä ja niissä tulee tarjota yksilölle tukea ja kannustusta, heidän erityistarpeensa huomioiden.

Osaamisen rutiininomaisesta linkittämisestä tiettyyn tutkintoon pitää luopua. Yksilön tulee voida jatkaa oman osaamisensa ja itsensä kehittämistä myös työurallaan ja sen jälkeenkin. Myös koulutusjärjestelmää tulee uudistaa suuntaan, jossa korkeakouluille muodostuu aidot kannustimet järjestää täydentävää koulutusta ja tukea elinikäisen oppimisen tavoitteita.

Sukupuolisensitiivinen näkökulma ja tasa-arvokasvatus ovat kaikkia koulutusasteita läpileikkaava teema. Tasa-arvotyön on kaikilla koulutusasteilla oltava säännöllistä ja suunnitelmallista. Sosialidemokraattinen opiskelijaliike uskoo, että tiedon, osaamisen ja sivistyksen arvo ei ole vain siinä aineellisessa hyvässä, joita ne meille tuottavat, vaan siinä merkityksellisyydessä, ilossa ja onnessa, joita ne parhaimmillaan ihmiselle antavat.



## Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on merkittävin sosioekonomisen taustan eroja tasaava koulutuspolitiikan osa-alue. Jokaisella lapsella tulee olla aito mahdollisuus päästä tavoitteellisen varhaiskasvatuksen piiriin. Varhaiskasvatuksen on oltava maksutonta. Pedagogisesti pätevän ja eri ammattialoja edustavan varhaiskasvatushenkilöstön määrä päivähoitossa on turvattava ja laadullisiin sisältöihin kiinnitettävä erityistä huomiota. Päivähoitossa lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välinen suhdeluku on riittävä ja varmistaa jokaisen lapsen kohtaamisen yksilöllisellä tasolla.

Varhaiskasvatuksen osallistumisaste on nostettava 90-95 prosenttiin, sillä varhaiskasvatukseen osallistuminen luo pohjan myöhemmälle oppimiselle. Varhaiskasvatuksessa on noudatettava lähipäiväkotiperiaatetta, jossa lapset osallistuvat varhaiskasvatukseen kodin lähimmässä päiväkodissa. Globaalissa maailmassa monikielisuuden merkitys on kasvanut. Vieraan kielen oppimisen valmiuksien kehittäminen on aloitettava jo varhaiskasvatusvaiheessa. Erityisesti eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kehitykselle varhaiskasvatuksella on ratkaiseva merkitys kielen oppimiselle, kotoutumiselle ja myöhemmälle koulumenestykselle.

- Varhaiskasvatuksessa on noudatettava lähipäiväkotiperiaatetta.
- Varhaiskasvatuksen on oltava maksutonta.
- Nostetaan varhaiskasvatukseen osallistumisaste Suomessa 90-95 prosenttiin
- Pedagogisesti pätevän henkilöstön määrä ja varhaiskasvatuksen laadulliset kriteerit on turvattava.
- Lasten kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia on lisättävä varhaiskasvatuksen puitteissa.

## Peruskoulu

Kaikille maksuton peruskoulu on yhteiskuntamme kivijalka. Digitalisaatio ei saa lisätä perheiden kuluja. Suomen opettajien korkeakoulutus on laadukasta, kansainvälisesti tunnustettua ja se toimii opetuksen laadun takeena. Koulun tarjoama kasvu- ja oppimisympäristö on monipuolinen, sillä koulussa harjoitellaan ryhmitöitä ja sosiaalisia taitoja. Tämän vuoksi kotiopetuksen ehtoja tulee kiristää ja niiden täytyy perustua selkeään oppilaan olosuhteista lähtevään tarpeeseen.

Tasa-arvoisuuden edistämiseksi lähikouluperiaate on paras vaihtoehto ja siihen tulisi palata, jottei kouluvalinta vahvistaisi koulutuksen periytyvyyttä. Lapsen lähikoulu tulee jatkossakin valita koulumatkan turvallisuuden perusteella. Koulujen eriytymiseen sosioekonomisesti tai etnis-kulttuurisesti tulee puuttua muun muassa niin sanotulla positiivisen diskriminaation eli myönteisen erityiskohtelun määrärahalta.

Opetuksessa on panostettava erilaisten ihmisten ja elämäntapojen kunnioittavaan kohtamiseen yksilönvapaus ja tasa-arvo edellä. Koulutuksessa on painotettava aktiivista kansalaisuutta ja yhteiskunnallisen ymmärryksen kehittymistä. Taito- ja taideaineiden arvioinnissa tulee jatkossakin painottaa aktiivisuutta ja yrittämistä sekä oppilaan kehitystä osaamisen rinnalla. Oppilaalla tulee olla vaihtoehto saada sanallisen arvioinnin lisäksi myös numeroarviointi. Oppilaita on kannustettava itsenäiseen ajatteluun ja aktiiviseen osallistumiseen. Opinto-ohjauksen tulee olla laadukasta, monipuolista ja riittävästi resursoitua sekä yhdenvertaista kaikissa kouluissa.

Seksuaalikasvatuksessa tulee huomioida erilaiset seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt sekä opettaa sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuudesta. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä ei tule käsitellä



pelkästään seksuaalikasvatuksessa vaan kaikkia oppimateriaaleja tulee tasa-arvoistaa sukupuolisensitiivisempään muotoon, eli materiaaleissa pitää esiintyä sukupuoli- ja seksuaali-identiteetiltään erilaisia ihmisiä.

Oppiainesisältöjä tulee uudistaa. Oppiainerajat ylittävän ilmiöpohjaisen oppimisen määrää tulee lisätä peruskouluissa opetussuunnitelman kautta. Uskonnonopetus ei saa olla tunnustuksellista eikä eriarvoistaa oppilaita. Uskonto oppiaineena tulee korvata katsomusvapaalla ja neutraalilla katsomusaineella, joka tutustuttaa monipuolisesti eri uskontoihin ja kulttuureihin sekä opettaa arvoista ja etiikasta. Peruskoulun opettajille on taattava riittävät valmiudet opettaa katsomusainetta. Tätä tukemaan tulee kehittää riittävän monipuolinen oppimateriaali ja sisältö.

- Oppilaitoksen tulee tarjota oppimateriaalit, myös digitaaliset välineet, kaikille yhdenvertaisesti.
- Perusopetuksessa tulee siirtyä yhteiseen tunnustuksettomaan katsomusaineeseen.
- Kotiopetuksen myöntämisperusteita tulee kiristää.
- Lähikouluperiaatteeseen on palattava.
- Oppimateriaaleja tulee tasa-arvoistaa sukupuolisensitiivisempään muotoon, eli materiaaleissa pitää esiintyä sukupuoli-identiteetiltään erilaisia ihmisiä.
- Oppiainerajat ylittävän ilmiöpohjaisen oppimisen määrää tulee lisätä peruskouluissa opetussuunnitelman kautta.
- Taito- ja taideaineiden arvioinnissa tulee jatkossakin painottaa aktiivisuutta ja yrittämistä sekä oppilaan kehitystä osaamisen rinnalla. Oppilaalla tulee olla vaihtoehto saada sanallisen arvioinnin lisäksi myös numeroarviointi.
- Opinto-ohjauksen tulee olla laadukasta, monipuolista, riittävästi resursoitua ja yhdenvertaista.

## Toinen aste

Lukion rooli on olla yleissivistyksen kautta jatko-opintoihin valmistava koulutusmuoto ja ammatillinen koulutus valmentaa osaavia ja ammatillisesti sivistyneitä käytännön tekijöitä. Kumpaakin koulutusmuotoa on kehitettävä niiden omista lähtökohdista. Ammatillista koulutusta kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota jatko-opintomahdollisuuksiin ja valmiuksiin. Ammatillisten perustutkintojen jatko-opintokelpoisuuksia tulee kehittää yhdessä korkeakoulu yhteistyön kanssa. Toisen asteen oppilaitosverkoston tulee olla laaja ja alueellisesti tasa-arvoinen. Alueellisesti tasa-arvoisen kouluverkoston ylläpitämiseksi toisen asteen kouluja tulee kannustaa keskinäiseen yhteistyöhön, sekä erilaisten opetusmuotojen, kuten etäopetuksen käyttöön.

Lukiossa opiskelijoiden pitää päästä tutustumaan vähintään yhden kurssin verran kaikkiin aineisiin. Samalla pitää parantaa opiskelijoiden työelämävalmiuksien kehittymistä. Jokaiselle lukiolaiselle on tarjottava valinnainen TET-jakso, jonka voisi käyttää joko työelämään tai korkeakouluun tutustuen. Lukio-opetuksen tulee myös kannustaa opiskelijaa tiedon kyseenalaistamiseen, kriittiseen suhtautumiseen, tekijänoikeuksien huomioimiseen sekä omaan ajatteluun. Kielten ylioppilaskirjoituksia on muutettava siten, että opiskelija saa tutkinnon yhteydessä kansainvälisen todisteen kielitaidostaan.

Ammatillisessa koulutuksessa on huolehdittava kontaktiopetuksen riittävästä määrästä ja laadusta. Opiskelun on rakennuttava monipuolisesti erilaisista opetusmuodoista opiskelijan elämäntilanne huomioiden. Opiskelijalle suunnitellaan henkilökohtainen opintopolku yhdessä oppilaitoksen opettajan kanssa. Oppilaitoksen vastuulla tulee olla, että henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma suunnitellaan yksilöllisesti kullekin opiskelijalle. Opiskelijoilla tulee olla myös oikeus saada ammattitaitoista ohjausta ja



palautetta oman, työpaikalla tapahtuvan, oppimisen etenemisestä. Ammatillisen erityisopetuksen valmiuksia täytyy lisätä. Erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille tulee aina taata mahdollisuus opiskeluun yhdessä muiden ikäistensä kanssa riittävän tuen avulla.

Toisen asteen oppilaitosten yhteistyötä ja opiskelijoiden mahdollisuuksia opintosisältöjen valitsemiseen oppilaitosrajat ylittäen tulee kehittää tavalla, joka avaa opiskelijoille monipuoliset mahdollisuudet jatko-opintoihin ja työelämään. Toisen asteen opiskelijalla tulee olla mahdollisuus halutessaan suorittaa kaksois- tai kolmoistutkinto. Sen sujuvuudelle oppilaitosten välinen toimiva yhteistyö on edellytys. Oppilaitoksia tulee tukea myös entistä enemmän kurssiyhteistyöhön, joka mahdollistaa erilaisia opintoja laajemmin opiskelijoille. Etäyhteyksiä käyttäen voidaan laajentaa oppilaitosten välistä yhteistyötä ja opiskelijoiden kurssitarjontaa.

Siirtymistä toiselta asteelta jatko-opintoihin on sujuvoitettava erityisesti henkilökohtaisen opinto-ohjauksen määrää lisäämällä. Toisen asteen opiskelijoilla on oltava riittävän hyvä kuva itseään kiinnostavien korkeakouluopintojen sisällöstä ja niiden tarjoamista mahdollisuuksista. Opinto-ohjauksen on oltava kiinteä osa opintoja ja siihen on taattava riittävät resurssit määrittelemällä yhdelle opinto-ohjaajalle enintään 200 ohjattavaa. Opinto-ohjauksen oikea-aikaisuutta on kehitettävä suuntaan, jossa opintojen alussa tuetaan erityisesti opiskelu- ja ajanhallintataitojen kehittymistä. Samalla varmistetaan, että erilaiset suunnitelmat ovat hyödyllinen tuki opiskelijalle. Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa, tutkintosuunnitelmaa sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelmaa päivitetään opintojen edetessä. Opinto-ohjaus pitää myös aloittaa heti toisen asteen opintojen alettua, jotta opiskelijalle jää aikaa miettiä kurssivalintoja, jotka tukevat kiinnostavia jatko-opintomahdollisuuksia.

Opinto-ohjauksen lisäksi tulee lisätä toisen asteen oppilaitosten ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä. Korkeakouluvierailujen ja -esittelyiden lisäksi korkeakoulujen tulee muun muassa järjestää toisen asteen opiskelijoille mahdollisuuksia suorittaa alustavia korkeakouluopintoja jo toisella asteella. Tämä erityisesti auttaisi tutustumaan korkeakouluopintoihin ja itseään kiinnostavaan alaan ennen lopullista valintaa.

Opetuksessa on otettava huomioon erilaiset tavat oppia tarjoamalla erityistä tukea niin opiskelijoin kuin kokeiden suorittamiseen. Oppimateriaaleissa on hyödynnettävä digitalisaation tarjoamat mahdollisuudet oppimateriaalien monipuolistamiseen eikä vain nykyisten materiaalien siirtämiseen sähköiseksi. Toinen aste on maksuton ja kuuluu oppivelvollisuuden piiriin. Oppivelvollisuuden tulee jatkua toisen asteen loppuun saakka nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi ja työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi.

- Toinen aste on maksuton ja kuuluu oppivelvollisuuden piiriin.
- Toisen asteen koulutuksen tulee olla Suomessa alueellisesti tasa-arvoista
- Kehitetään jatko-opintoihin pääsemiseen uusia opintopolkuja pääsykokeiden ja ylioppilaskokeiden rinnalle: korkeakouluopintojen aloittaminen 2. asteen aikana ja opinto-oikeuden saaminen riittävillä arvosanoilla.
- Ammatillisen koulutuksen korkeakoulujen hakukelpoisuutta on kehitettävä tarjoamalla vapaavalintaisia lisäopintoja ja akateemisiin opintoihin valmentavia kursseja.
- Opinto-ohjaukseen on taattava riittävät resurssit määrittelemällä yhdelle opinto-ohjaajalle enintään 200 ohjattavaa.
- Toisen asteen opinto-ohjauksen resurssit on turvattava ja niitä on kohdistettava nykyistä enemmän opiskelijoiden henkilökohtaisiin jatko-opintovalintoihin.
- Oppilaitoksen tulee tarjota oppimateriaalit, myös digitaaliset välineet, kaikille yhdenvertaisesti.



- Lukion rooli on olla yleissivistuksen kautta jatko-opintoihin valmistava koulutusmuoto, samalla panostaen opiskelijoiden työelämä- ja yhteiskuntavalmiuksia.
- Lukiosta valmistuessaan opiskelijan tulee saada kansainvälinen todiste kielitaidostaan.

### Korkeakouluun siirtymisen nivelvaihe

Toisen asteen jälkeen ilman opiskelupaikkaa jääneet nuoret kohtaavat merkittävän syrjäytymisriskin. Välivuodelle joutuneelle nuorelle täytyy antaa tukea ja ohjausta niin, että palvelut ovat saatavilla yhdestä paikasta. Nuorisotakuuta on vahvistettava. Tämä kattaa TE-toimiston, opinto-ohjauksen sekä mielenterveyspalvelut. Asevelvollisuutta suorittavien on saatava vapaata valintakokeisiin valmistautumiseen ja niihin osallistumiseen.

Opiskelijavalintaa tulee kehittää siten, että se mittaa hakijoiden motivaatiota, soveltuvuutta alalle sekä kykyä suoriutua opinnoista eikä ole riippuvainen toisen asteen opintomenestyksestä. Korkeakoulujen valintakriteereissä ei tule vaatia S2 (suomi toisena kielenä) suomen kirjoittaneilta tiukempia vaatimuksia, kuin suomen äidinkielenä kirjoittaneilta. Korkeakoulujen sisäisiä koulutusohjelmien vaihtoja tulee sujuvoittaa siten, että vaihdosta ei muodostu liikaa kuormitusta opiskelijalle. Ensikertalaisikiintiöistä opiskelijavalinnoissa on luovuttava. Samojen alojen pääsykokeet tulee toteuttaa valtakunnallisina yhteisvalintoina.

Ilman opiskelupaikkaa jääneille tulee tarjota mahdollisuus avoimen korkeakoulun opintoihin maksutta. Avoimen väylän tulee lisäksi tarjota aidosti erilaisia opintokokonaisuuksia, sekä mahdollisuuksia opiskella esimerkiksi työn ohella. Avoimen väylän tulee tukea jatkuvaa oppimista erilaisten täydentävien kurssikokonaisuuksien muodossa. Korkeakoulujen ei tule vähentää tutkintopaikkoja mahdollisten avointen opintojen takia. Korkeakoulujen tarjoamien avointen opintojen ei tule myöskään toimia maksullisena väylänä valintajärjestelmän kiertämiseen eikä avointen korkeakoulujen tule myöntää tutkintoja. Avoimessa korkeakoululussa suoritettujen kurssien hyväksilukuun tulee soveltaa samoja periaatteita kuin tutkinto-opiskelijana suoritettujen kurssien hyväksilukuun.

- Väli vuoden palvelut on tarjottava keskitetysti yhdestä paikasta ja nuorisotakuuta vahvistettava.
- Ensikertalaisikiintiöistä opiskelijavalinnoissa on luovuttava eikä toisen asteen opintomenestys saa ratkaista tuleeko hakija valituksi korkeakouluun vai ei.
- Valintakoemenettelyä on kehitettävä tavalla, joka tekee valmennuskurssien järjestämisestä vähemmän houkuttelevaa, ja valintakoemateriaalin tulee olla maksutonta sekä saatavilla sähköisesti.
- Avoimen väylän opintojen tulee olla maksuttomia niille, joilla ei ole vielä tutkinnonsuoritusoikeutta.
- Avoimen väylän tulee tarjota aidosti erilaisia opintomahdollisuuksia, sekä opintokokonaisuuksia. Avoimen väylää tulee kehittää ensisijaisesti kohti valintakurssimaista mallia, jossa väylän kuormittavuus vastaa valintakokeen työmäärää. Lisäksi opintotarjonnan tulee tukea jatkuvaa oppimista.

### Korkea-aste

Korkeakoulutuksen tulee olla yhteiskunnallisesti vaikuttavaa, kansainvälistä ja saavutettavaa. Korkeakoulutuksen pitkäjänteinen kehittäminen on opiskelijan ja yhteiskunnan etu etenkin nyt kun työelämässä tarvitaan yhä enemmän korkeaa osaamista siirryttäessä ongelmanratkaisuun ja asiantuntijatyöhön. Tulevaisuuden työelämässä korostuu entisestään myös monitieteellinen osaaminen. Viime





aikoina suomalaisten ikäpolvien korkeakoulutusaste on kääntynyt laskuun. Tämä kehitys tulee saada käännettyä ja tavoitteena tulee olla viidenkymmenenviiden prosentin korkeakoulutusaste vuoteen 2030 mennessä. Tähän tavoitteeseen pääseminen vaatii nykyisen hakijasuman purkoa ja korkeakoulualoituspaiikkojen kasvatusta erityisesti aloilla, joilla työvoimasta on pulaa. Jokaisessa maakunnassa on oltava vähintään yksi korkeakoulu. Korkeakouluille tulee taata tarvittavat resurssit näitä tavoitteita varten ja koulutuksen laadun takaamiseksi.

Suomalaisen korkeakoulutuksen rahoituksen on oltava ennakoitavaa ja tasa-arvoinen perusrahoitus on turvattava. Korkeakoulujen erityisvahvuuksia tulee vahvistaa, mutta samalla on säilytettävä korkeakoulujen oikeus monialaisuuteen ja monitieteisyyteen. Tutkintoon johtavan koulutuksen tulee olla opiskelijalle maksutonta. Maksuttomuus tulee laajentaa takaisin myös EU- ja ETA -alueen ulkopuolisille opiskelijoille. Kansainvälisille opiskelijoille tulee myöntää oleskelulupa työnteko-oikeudella koko tutkinnon ajaksi ja valmistumisen jälkeen opiskelijalle myönnetään työntekijän pysyvä oleskelulupa. Työllistymistä on myös tuettava lisäämällä mahdollisuuksia opiskella kotimaisia kieliä. Ulkomaisten opiskelijoiden maahantuloa on helpotettava laskemalla maksuja ja yksinkertaistamalla oleskelulupakäytäntöjä.

Korkeakouluissa tulee tukea kansainvälisyyttä ja sisällyttää kansainvälisiä opintoja kaikkiin tutkintoihin sekä tukea ja rohkaista opiskelijoita opiskeluvaihtoihin lähtemiseen. Opiskelijoille tulee tarjota riittävästi tietoa erilaisista vaihtomahdollisuuksista ja apurahoista.

Korkeakoulut tekevät tiivistyvää yhteistyötä, mutta pysyvät tavoitteeltaan ja tarkoitukseltaan erillisinä. Siirtymistä duaalimallin puolelta toiselle sujuvoitetaan niin, että korkeakoulututkinnon suorittaneilla on tosiasialliset mahdollisuudet jatkaa opintojaan toisessa korkeakoulussa, oli kysymys sitten ammattikorkeakoulusta tai yliopistosta. Kaikki teennäiset esteet siirtymissä on poistettava. Siirtymissä on mahdollista hyödyntää soveltuvuuskokeita. Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen tulisi tarjota opiskelumahdollisuuksia yli raja-aitojen sekä yhteistyössä keskenään. Opintoja voi suorittaa monimuotoisesti, monialaisesti, joustavasti ja ympärivuotisesti eri opiskelumenetelmiä hyödyntäen. Korkeakouluja kannustetaan erityisesti yhteisten verkko-opintojen tarjoamiseen.

Koulutusvienti on yksi korkeakoulujen painopisteistä, mutta se tulee toteuttaa eettiset periaatteet ja tasa-arvo huomioiden. Suomalaisten korkeakoulujen tulee voida tarjota tilauskoulutusta muille valtioille sekä kansainvälisille järjestöille.

Aiemmin hankittu osaaminen tulee tunnistaa ja tunnustaa parantamalla ja yhtenäistämällä HOT- ja AHOT-käytänteitä sekä kehittämällä erilaisia työn opinnollistamisen keinoja. Opiskelijoiden osaamisen arvioinnin tulee sisältää myös sanallista palautetta osaamisen kehittymisestä, jotta opiskelija oppii tunnistamaan oman osaamisensa ja kehittymistarpeensa. Opetushenkilöstön riittävä määrä, alakohtainen ja pedagoginen osaaminen, tietotekniset taidot sekä vähintään C1/YKI5 -tason opetuskielen taito takaavat koulutuksen korkeatasoisuuden. Opetusta tulee myös kehittää yhä enemmän pois ulkoa opettelusta ja kohti syvällistä oppimista ja ymmärtämistä niin, että tieto linkittyy aikaisempiin tietokokonaisuuksiin ja johtaa parhaimmillaan uuteen tietoon ja oivalluksiin. Perustutkimuksen osuus on turvattava ja Suomen Akatemian asema säilytettävä.

Opiskelijoilla tulee olla halutessaan mahdollisuus siirtyä työelämään ja kerätä työkokemusta alemman ja ylemmän korkeakoulututkintojen suorittamisen välillä menettämättä opinto-oikeuttaan korkeakoulututkintoon. Opiskelijoiden ahdingon helpottamiseksi tulee opiskelijoiden opinto-oikeuden olla

ikuinen nykyisen määräaikaisuuden sijaan. Moni korkeakouluopiskelija työskentelee myös opintojensa ohessa ja tämä tulee nähdä mahdollisuutena korkeakoulujen ja työelämän kommunikoinnille.

- Suomalaisten korkeakouluaste on nostettava 55 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä kasvattamalla korkeakoulualoituspaiikkojen määrää aloilla, joilla työvoimasta on pulaa. Korkeakouluopintojen läpäisyaste on saatava paremmaksi.
- Tutkintoon johtavan koulutuksen tulee olla maksutonta kaikille, myös EU- ja ETA -alueen ulkopuolisille opiskelijoille.
- Kansainvälisille opiskelijoille tulee myöntää oleskelulupa työnteko-oikeudella koko tutkinnon ajaksi ja valmistumisen jälkeen opiskelijalle myönnetään työntekijän pysyvä oleskelulupa.
- Korkeakoulutusohjelmien välisiä vaihtoja tulee sujuvoittaa.
- Opiskelijoille sähköinen pääsy kaikkien kurssien kaikkien materiaaliin ja luentotallenteisiin.
- Opiskelijan tulee saada harjoittelusta kohtuullinen palkka ja korkeakoulujen tulee taata harjoittelupaikka opiskelijoille aloilla, joilla harjoittelun suorittaminen on pakollinen osa opintoja. Rakenteet jotka estävät palkan saamisen tulee poistaa.
- Opiskelijoilla tulee olla edustus kaikissa korkeakoulujen toimielimissä, tasakolmikanta-periaatteen mukaisesti.

## Ammattikorkeakoulut

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa korkeakouluopetusta, joka perustuu työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin, sekä harjoittaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Yhä useampi ammattikorkeakouluopiskelija opiskelee toista tutkintoaan tai on päivittämässä omaa osaamistaan vastatakseen muuttuviin työelämän tarpeisiin. Päivätoteutuksen lisäksi ammattikorkeakouluissa on mahdollisuus suorittaa opintoja joustavammalla monimuoto- ja verkkototeutuksilla, joiden opetuksen laadun on oltava päivätoteutusta vastaavaa. Verkkototeutuksen lisääminen ei kuitenkaan saa olla vain säästökeino. Tutkintoon johtavan koulutuksen lisäksi onkin tarpeellista että ammattikorkeakoulut tarjoavat myös opintojaksoja, joiden avulla on mahdollista päivittää työelämässä tarvittavia taitoja esimerkiksi teknologista osaamista.

Murroksessa oleva työelämä tarvitsee myös monialaista osaamista toiselta asteelta aina maisteri- sekä tohtoritason tutkimus- ja kehittämisosaamiseen. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijavalinta tulee perustua osaamiseen, ei työkokemuksen pituuteen ja tutkintonimikkeen tulee olla maisteri (AMK). Lisäksi ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden mahdollisuuksia jatko-opintoihin on vahvistettava.

Opiskelijoiden osallistuminen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan (TKI) sekä teorian yhdistäminen työelämäprojekteihin opettajien johdolla on ammattikorkeakoulujen ehdoton vahvuus. Työelämälähtöisten projektien ja TKI-hankkeiden avulla opiskelija oppii soveltamaan osaamistaan käytännössä ja saa mahdollisuuksia esimerkiksi työharjoittelun tai opinnäytetyön tekemiseen. Opetushenkilöstön työelämäosaamisen ajanasaistamisesta tulee pitää huolta säännöllisillä työelämäjaksoilla. Opetuksella sekä TKI-taidoilla tuetaan myös yrittäjyyttä ja yrittäjyydestä kiinnostuneille tarjotaan tukea oman yrityksen perustamiseen.

Ammattikorkeakoulut kehittävät yhdessä tutkimuslaitosten, työ- ja elinkeinoelämän, kolmannen sektorin ja julkishallinnon kanssa uutta tietoa ja osaamista sekä palveluja tai tuotteita niin kutsuttujen innovaatioekosysteemien avulla. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan yhdistyy yhä useammin



myös osaamisen kehittäminen (TKIO), jossa luodaan uusia malleja osaamisen ja kouluttautumisen kehittämiseen työpaikoilla. Suomen Akatemian rahoituksen perusteita tulee kehittää suuntaan, joka mahdollistaa aidosti myös ammattikorkeakoulujen rahoituksen TKI-toimintaan.

- Monimuoto- verkkototeutuksien opetuksen laatu on varmistettava.
- Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tutkintonimikkeen tulee olla maisteri (AMK).
- Opetushenkilöstön ajantasaisesta työelämäosaamisesta on pidettävä huolta säännöllisillä työelämäjaksoilla.
- Yrittäjyydestä kiinnostuneille opiskelijoille tarjotaan tukea oman yrityksen perustamiseen.

## Yliopistot

Yliopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä, ja antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta. Yliopistot kouluttavat kriittisiä ajattelijoita ja osajia. Yliopistot huomioivat yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset ja reagoivat muuttuviin koulutus- ja tutkimustarpeisiin. Päätöksentekoon osallistuminen on opiskelijoiden oikeus. Opiskelijoilla tulee olla vahva edustus kaikissa korkeakoulujen toimielimissä, tasakolmikanta-periaatteen mukaisesti.

Yliopisto-opiskelijoilla on mahdollisuus valita sivuaine haluamansa korkeakoulun tarjonnasta huomioiden kuitenkin alakohtaiset erityispiirteet.

Liikkuvuus yliopistojen, julkisen ja yksityisen sektorin välillä toteutuu esimerkiksi tutkijoiden siirtymisessä myös yliopiston ulkopuolelle. Julkinen ja yksityinen sektori hyötyvät tästä saadessaan tutkijan myötä ajantasaista tutkimustietoa ja osaamista. Julkiselta ja yksityiseltä sektorilta tuleva osaaminen taas nähdään mahdollisuutena kehittää yliopistojen tutkimusta ja opetusta.

Yliopistojen autonomia turvaa tieteenharjoittamisen vapauden. Korkeakoulu- ja tiedepolitiikkaa tulee tehdä pitkäjänteisesti visionaan kyky ratkoa yhteiskunnan ja ihmiskunnan merkittävimpiä ongelmia. Yliopistot kannustavat yhteistyöhön eri korkeakoulujen välillä sekä monitieteisyyteen ja tieteidenvälisyyteen. Opiskelijoita ja tutkijoita kannustetaan liikkuvuuteen esimerkiksi eri korkeakoulujen välillä.

Tutkijoiden työnkuvaa on tarkasteltava kokonaisuutena. Tutkijoiden oletetaan olevan tieteen monitaitureita, sillä tutkimuksen lisäksi heidän odotetaan selviävän jatkuvista määräaikaaisuuksista, rahoituksen hakemisesta, epävarmuuden tunteesta, opettamisesta ja yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumisesta. Tutkijoiden työn kuormittavuutta tulee vähentää yliopistojen tarjoamien tukipalveluiden kautta. Tutkijoiden toimeentuloa ja sosioekonomista asemaa on parannettava vähentämällä rahoituksen pirstaleisuutta ja parantamalla apurahatutkijoiden asemaa. Lisäksi tutkijoiden tulee olla oikeutettuja työttömyysturvaan. Suomalaisten yliopistojen houkuttavuutta työnantajana tulee kasvattaa myös ulkomaalaisten tai ulkomailla tutkintonsa suorittaneiden keskuudessa. Tutkijoiden liikkuvuutta yliopistoista elinkeinoelämään tai toiseen korkeakouluun sekä liikettä elinkeinoelämästä yliopistoihin tulee edistää.

Julkisesti rahoitetun tutkimuksen tulosten, opetusmateriaalin sekä hallintoasiakirjojen tulee olla julkisia. Tutkimusten tuloksien tulee olla myös kansalaisten hyödynnettävissä ja ne tulee kertoa ymmärrettävästi. Yhteiskunnallisen ilmapiirin tulee olla mahdollisimman avoin, jotta tutkijat voivat julkaista tutkimustuloksiaan ilman pelkoa ja heihin kohdistuvaan vihapuheeseen tulee puuttua.

- Yliopisto-opiskelijoiden tulee pystyä valitsemaan sivuaine haluamansa korkeakoulun tarjonnasta kuitenkin huomioiden alakohtaiset erityispiirteet.
- Tutkijoiden liikkuvuutta yliopistoista elinkeinoelämään tai toiseen korkeakouluun tulee edistää. Lisäksi tutkijoiden sosioekonomista asemaa tulee parantaa ja tutkijoiden tulee olla oikeutettuja työttömyysturvaan.
- Suomalaisen yliopistojen houkuttelevuutta pitää lisätä ulkomaalaisten ja ulkomailla tutkintonsa suorittaneiden keskuudessa.
- Julkisesti rahoitetun tutkimuksen tulosten, opetusmateriaalin sekä hallintoasiakirjojen tulee olla pääosin julkisia.

### Elinikäinen oppiminen ja vapaa sivistystoiminta

Uudelleen kouluttautumisen mahdollisuuksia tulee parantaa, sillä työmarkkinat ovat muutoksessa eikä yhdellä koulutuksella välttämättä työllisty koko elämän ajaksi. Yhteiskunnassa tulee luoda rakenteita, jotka tarjoavat joustavia mahdollisuuksia opiskella ja sivistää itseään läpi elämän. Opiskelu kuuluu kaikille iästä huolimatta. Työvoimaan kuuluvilla tulee olla subjektiivinen oikeus työuran aikaiseen täydennyskoulutukseen, jotta työntekijällä on mahdollisuus päivittää ja syventää teoreettista ymmärtämystään sekä haastaa itsensä kyseenalaistamaan jo aiemmin opittua. Eri oppilaitosten ja korkeakoulujen yhteistyötä yritysten kanssa tällaisen koulutuksen järjestämiseksi tulee kehittää ja rahoituksen tulee kannustaa korkeakouluja järjestämään laajemmin muutakin kuin tutkintoon johtavaa koulutusta. Mahdollisuuksia opiskella työttömyysturvalla on laajennettava.

Elinikäisen oppimisen mahdollistamiseksi Suomessa tulee luoda osaamistilijärjestelmä, jonka kautta työelämässä oleville tarjotaan mahdollisuus oman osaamisensa kehittämiseen. Osaamistilin avulla voisi kattaa kouluttautumisen kustannuksia. Tili rahoitettaisiin työnantajilta ja työntekijöiltä kerättävillä vakuutusmaksuilla sekä valtion rahoituksella.

Työväenopistojen, kansanopistojen ja muiden suomalaisten laajaa sivistyspohjaa edistävien tahojen toimintaedellytykset on turvattava ja niissä suoritettujen opintojen hyödyllisyys on tunnustettava ja näiden opintojen arviointia todellisen arvonsa mukaan on kehitettävä yhteistyössä koulutuksenjärjestäjien ja työnantajien kanssa. Näiden opistojen ja muiden tahojen on tarjottava edullisia korkeakouluopintoihin valmistavia ja tutkintoon myöhemmin AHOT-periaatteella sisällytettäviä opintoja. Kaikilla tulee olla mahdollisuus laadukkaisiin ja nykyaikaisiin kirjastopalveluihin riippumatta asuinkunnasta.

- Työelämässä olevilla on oltava subjektiivinen oikeus lisäkouluttautumiseen ja työuran aikaiseen oppimiseen.
- Suomessa on otettava käyttöön vakuutusmaksuilla rahoitettava osaamistili.
- Vapaan sivistystoiminnan merkitystä ja arvostusta on korostettava.
- Laadukkaat ja nykyaikaiset kirjastopalvelut on varmistettava valtakunnallisesti.

### HYVINVOIVA OPISKELIJA VAIKUTTAVANA OSANA YHTEISKUNTAA



## Opiskelijayhteisö

Demariopiskelijat kannattaa lämpimästi opiskelijoiden järjestäytymistä ja yhteiskunnallista aktiivisuutta. Ylioppilas- ja opiskelijakunnat ovat kykeneviä organisaatioita toimimaan yliopisto- ja ammattikorkeakoululain määräämällä tavalla opiskelijoiden yhteenkuuluvuuden tunteen lisääjinä ja edunvalvojina niin korkeakouluissa kuin yhteiskunnassakin.

Suomalainen korkeakouluopiskelijoiden muodostama aktiivinen verkosto on maailmanlaajuisesti harvinainen ilmiö. On rikkaus, että opiskelijat ovat suomalaisessa yhteiskunnassa aktiivisia keskustelijoita, joita otetaan aidosti mukaan esimerkiksi korkeakoulujen, toimeentulon ja yhteiskunnan kehittämiseen. Parhaassa tapauksessa opiskelijaelämä ja korkeakouluopinnot ruokkivat toisiaan luomalla verkostoja ja mahdollistamalla vuoropuhelua erilaisista koulutustaustoista tulevien opiskelijoiden kesken. Opiskelijayhteisö tukee myös opiskelijoiden jaksamista ja tätä kautta auttaa opintojen etenemistä. Opiskelijayhteisössä tulee huomioida yhdenvertaisesti kansainväliset ja vaihto-opiskelijat.

Korkeakouluopiskelijat ovat järjestäytyneet korkeakoulujensa opiskelija- ja ylioppilaskuntiin. Opiskelija- ja ylioppilaskunnat hoitavat lakisääteisiä tehtäviään ja täyttävät siten yliopisto- ja ammattikorkeakoululakeihin kirjattua kasvatustehtävää. Jokaisen suomalaisen korkeakouluopiskelijan tulee kuulua joko opiskelija- tai ylioppilaskuntaan. Kaikkien suomalaisten opiskelijoiden muodostama yhtenäinen opiskelijaliike olisi korkeakoulutuksen ja opiskelijaelämän kehittämisen kannalta todellinen voitto.

Opiskelija- ja ylioppilaskuntien resurssit on turvattava, jotta lakisääteisten tehtävien toteuttaminen on mahdollista. Tätä tarkoitusta varten myönnetään julkista selkeisiin kriteereihin perustuvaa rahoitusta. Julkisen rahoituksen myöntämisen ensisijaisina kriteereinä tulee olla monipuolinen opiskelijoiden edunvalvonta ja opiskelijoiden sosiaalista asemaa ja hyvinvointia edistävien palveluiden ja toimintojen järjestäminen. Lisäksi opiskelija- ja ylioppilaskunnat voivat hankkia omaa rahoitusta esimerkiksi harjoittamalla liiketoimintaa. Opiskelija- ja ylioppilaskuntien rahoituksen turvaamisesta valtion budjetista tulee tehdä selvitys, opiskelijoiden tulee olla edustettuna selvityksen teossa. Rahoituksen ei tule olla pois valtakunnallisten nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen rahoituksesta.

Ylioppilas- ja opiskelijakuntien edustajistovaalit ovat keskeinen osa opiskelijayhteisön demokratiaa. Demariopiskelijat tähtää yhteistyössä muiden poliittisten opiskelijajärjestöjen kanssa korkeakoulujen opiskelija- ja ylioppilaskuntien edustajistovaalien äänestysprosentin nostoon. Demariopiskelijat pitää poliittisesti sitoutuneita ehdokaslistoja tärkeänä osana korkeakouludemokratiaa, sillä poliittiset listat tarjoavat opiskelijoille selkeät yhteiselle arvopohjalle perustuvat äänestysvaihtoehdot. Lisäksi poliittisesti sitoutuneet ehdokaslistat lisäävät yhteistyötä eri opiskelija- ja ylioppilaskuntien kesken. Ylioppilas- ja opiskelijakuntien sekä korkeakoulujen tulee kehittää ja ylläpitää mahdollisimman laajasti erilaisia keinoja opiskelijoille vaikuttaa, joihin kaikki pystyvät yhdenvertaisesti osallistumaan.

Jokaisessa korkeakoulussa tulee olla opiskelijaedustus kaikilla päätöksenteon tasoilla. Opiskelijoiden edustajilla tulee olla aito mahdollisuus vaikuttaa korkeakoulujen sisäisiin asioihin. Lisäksi opiskelijoita tulee kannustaa osallistumaan aktiivisesti päätöksentekoon korkeakouluissa ja opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksista tulee tiedottaa aktiivisesti. Opiskelijavaikuttamisen kautta saatu osaaminen tulee tunnistaa osana opintoja.

- Korkeakouludemokratiaa ja korkeakoulujen autonomiaa on vahvistettava lainsäädännössä.



- Opiskelijoiden edunvalvonta, koulutuksen kehittämistä ja opiskelijoiden sosiaalista asemaa ja hyvinvointia edistävien palveluiden sekä opiskelijoiden harrastusmahdollisuuksien järjestäminen on turvattava.
- Opiskelija- ja ylioppilaskuntien rahoituksen turvaamisesta valtion budjetista tulee tehdä selvitys. Opiskelijakuntien jatkuva rahoitus on varmistettava.
- Poliittisesti sitoutuneet listat ovat tärkeä osa korkeakouludemokratiaa.
- Jokaisessa korkeakoulussa tulee olla opiskelijaedustus kaikilla päätöksenteon tasoilla.

### Opiskelijaterveydenhuolto

Terveydenhuoltojärjestelmä ja riittävästi resursoidut terveyden- ja sairaanhoidon palvelut tukevat hyvinvointia sekä ylläpitävät työ- ja opiskelukykyä. Kaikki korkeakouluopiskelijat ovat Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) piirissä. YTHS:n palveluverkon tulee olla laaja ja alueellisesti tasavertainen. Mielenterveyspalveluiden ja muiden terveysterveyspalveluiden tulee pääsääntöisesti toteutua toimipisteessä tapahtuvana henkilökohtaisena asiakaskäyntinä. Etävastaanottoa tulee hyödyntää vain asiakkaan omasta toiveesta ja toimipisteessä tapahtuvia asiakaskäyntejä tukevana palveluna, ei niitä korvaavana.

Opiskeluterveydenhuollon päätehtävä on opiskelukyvyyn tukeminen. Tämä edellyttää paitsi opiskelijan kohtaamista, myös opiskeluympäristön riittävää tuntemusta. Opiskelijasta tulee aina ottaa kokonaisvaltainen vastuu sekä taata mahdollisimman sujuva ja katkeamaton hoitopolku. Opiskeluterveydenhuolto on kokonaisuus, johon kuuluu opiskeluyhteisön terveyden ja turvallisuuden edistäminen, ongelmien ennaltaehkäisy sekä sairauksien hoito. Sen osia ovat yleis-, suun-, mielen- ja seksuaaliterveyden palvelut. Opiskelun kannalta oleellisten erityissairanhoidon palvelut on palautettava osaksi YTHS:n palvelukokonaisuutta. Opiskelijaterveydenhuollon on tarjottava myös opintojen vaatimat terveysterveyspalvelut, kuten rokotukset. Opiskelijaterveydenhuollon tulee myös tarjota maksuton ehkäisy opiskelijoille. Palvelupoluista on tehtävät sujuvia luomalla toimivat mallit opiskeluhuollon ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä muiden julkisten sosiaali- ja terveysterveyspalveluiden välille.

YTHS:n ei tule kerätä käyntimaksuja. YTHS:n opiskelijoiden veroluontoisesti kerättävää rahoitusosuutta (nyt n. 23%) tulee pienentää. Riittävä julkinen rahoitus on toimivan opiskeluterveydenhuollon elinehto.

Korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoa on kehitettävä YTHS edellä. Korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon perustana toimii YTHS, jonka piiriin kuuluvat sekä ammattikorkeakoulu- että yliopisto-opiskelijat. Demariopiskelijat painottaa YTHS:n kehittämistä vastaamaan korkeakouluopiskelijoiden elämäntilanteita. Opiskelijoille erillisestä terveydenhuollosta on pidettävä kiinni, eivätkä muutokset julkisen terveydenhuollon saralla tähän päämäärään vaikuta.

- YTHS:n resursseja tulee lisätä laadun takaamiseksi ja vastaamiseksi kasvaneeseen tarpeeseen.
- Opiskeluterveydenhuolto tulee järjestää yhtenäisenä kokonaisuutena ja säilyttää valinnanvapauden ulkopuolella.
- Opiskeluterveydenhuollon riittävä rahoitus on turvattava.
- Opiskelijoille ja nuorille tarjottava maksuton ehkäisy.

### Jaksaminen ja mielenterveys

Uupumus ja psyykinen oireilu ovat yhä enemmän esillä nyky-yhteiskunnassa. Lähes joka kolmas korkeakouluopiskelija kärsii jonkinasteisesta mielenterveyden ongelmasta. Määrä on kasvanut huomattavasti



vuosituhannen alusta. Kolmannes korkeakouluopiskelijoista kokee myös runsaasti stressiä ja lähes joka viides kokee hukkuvansa opintoihin liittyvän työmäärän alle (KOTT 2016). Pandemia-aika on vielä entisestään kriisiyttänyt opiskelijoiden mielenterveyden ongelmia. Mielenterveyteen liittyviä ongelmia ei kuitenkaan aina tunnisteta tai niihin ei puututa riittävän ajoissa. Yhteiskunta ja opiskelu tulisivat järjestää siten, etteivät ne kuormita yksilöitä liikaa.

Mielenterveyden tärkeyttä ja siitä huolehtimista tulisi nostaa esille jokaisella koulutustasolla sekä työelämässä. Jo perusasteelta lähtien on tärkeää antaa oppilaille työkaluja omasta jaksamisesta ja mielenterveydestä huolehtimiseen sekä avun hankintaan. Avoimuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen sekä kannustava keskustelukulttuuri luovat turvallisemman ja luottamuksellisemman ilmapiirin, joka osaltaan edistää kiusaamisen kitkemistä kouluista sekä edistää yhteisön ja yksilön hyvinvointia.

Myös korkeakoulujen tulee tehdä oma osansa opiskelijoiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja seuraamiseksi. Opinto-ohjauksen resursseja tulee lisätä. Lisäksi opiskelijoiden etenemistä ja jaksamista tulee seurata sekä tarvittaessa tarjota apua tai vaihtoehtoisia toimintatapoja ja joustoja opintoihin. Opintopsykologeja tulee olla psykologiliiton mitoitussuosituksen mukaisesti vähintään yksi 600-800 opiskelijaa kohti ja avun hakemisen kynnyksen pitää olla matala. Opintopsykologien mitoituksesta tulee säätää lailla. Tukipalveluita tulee kehittää kokonaisuutena ja tukipalvelut tulee sitoa tiiviisti opintopolkuun.

Myös opiskelijayhteisöllä ja sosiaalisilla suhteilla on suuri merkitys opiskelijoiden hyvinvoinnille. Tämän takia opiskelijajärjestöjen järjestämät tapahtumat ja yhteiset ajanvietot ovat tärkeitä. On tärkeää, että jokaisella opiskelijalla on yhteisö, johon hän tuntee kuuluvansa ja josta saa vertaistukea. Erityistä huomiota on osoitettava verkkokoulutuksissa ja etäopetuksessa olevien opiskelijoiden tuutorointiin ja yhteisöjen luontiin.

Alkoholin käyttö on edelleen iso osa opiskelijakulttuuria. Korkeakoulujen, ylioppilas- ja opiskelijakuntien sekä YTHS:n tulee yhteistyössä kehittää opiskeluun liittyvään päihdekulttuuria parempaan suuntaan ja tukea päihteetöntä tapahtumakulttuuria. Paremmalla päihdekulttuurilla tuemme opiskelukykyä ja ennaltaehkäisemme muita mielenterveysongelmia. Opiskelijoille tulee tarjota matalan kynnyksen apua päihdeongelmiin.

Mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen on myös panostettava terveydenhuollon puolella. Resursseja mielenterveystyöhön kokonaisuutena on lisättävä, jotta jonot terveydenhuoltoon eivät kasvaisi kestäättömän pitkiksi vaan apua voisi hakea nopeasti ja matalammalla kynnyksellä. Resursseja voidaan lisätä muuttamalla psykoterapeuttikoulutus osaksi maksuttomia koulutusohjelmia.

On otettava käyttöön mielenterveyspalvelut sisältävä hoitotakuu, joka takaa nopean pääsyn mielenterveyspalveluiden piiriin jo ensimmäisen terveystarkastuksen jälkeen. Oireenmukainen hoito tulee aloittaa kuukauden sisällä lääkärikäynnistä. Kelan tukema kuntoutuspsykoterapia on toimiva malli pidempiin psykoterapiajaksoihin. Kelan enimmäiskorvaus ei kuitenkaan riitä kattamaan koko terapiakäynnin kustannuksia. Tästä syntyy huomattavia kustannuksia kuntoutujalle. Myös sopivan psykoterapeutin etsimisen kustannukset ovat tällä hetkellä yksilön vastuulla. Kuntoutuspsykoterapian tuleekin olla maksutonta alle 29-vuotiaille ja opiskelijoille. Kelan tulee jatkossa korvata kolme kokeilukäyntiä kuntoutujalle terapeutin etsimiseen.

Opiskelijalla tulee olla oikeus myös palautumiseen ja lepoon. Nykyisin asetettu tavoitetahti (60 opintopistettä lukuvuodessa eli 9 kuukaudessa) vastaa lähes täyden vuoden työtuntimäärää. Lisäksi monet opiskelijat



suoritattavat kesäopintoja tai täydentävät toimeentuloaan kesätoilla. Tarvittavaan lepoon ja palautumiseen ei jää aikaa. Sosiaaliturvaa uudistettaessa tuleekin pitää huolta, että jatkossa opiskelijalla on mahdollisuus myös palautua ilman pelkoa toimeentulon romahtamisesta.

- Koulutuksessa on annettava työkaluja omasta mielenterveydestä ja jaksamisesta huolehtimiseen.
- Kiusaamista on ehkäistävä ja siihen on puututtava tehokkaammin.
- Mielenterveystyöhön on kohdistettava enemmän resursseja.
- Opinto-ohjauksen resursseja on lisättävä.
- Opintopsykologeja tulee olla psykologiliiton mitoitusosuituksen mukaisesti vähintään yksi 600-800 opiskelijaa kohti ja avun hakemisen kynnyksen pitää olla matala.
- Sosiaaliturvaa uudistettaessa turvataan opiskelijoille oikeus lepoon ja palautumiseen.
- Psykoterapeuttikoulutus tulee muuttaa maksuttomaksi.
- Kuntoutuspsykoterapian tulee olla maksutonta alle 29-vuotiaille ja opiskelijoille.
- Kelan tulee korvata kolme kokeilukäyntiä psykoterapeutille sopivaa terapiaa etsiessä.
- Luodaan mielenterveyspalvelut sisältävä hoitotakuu.

### Opiskelijan sosiaaliturva ja yhteiskunnan palvelut

Kiihtyvien muutosten yhteiskunta tarvitsee joustavan sosiaaliturvamallin, joka tarjoaa muutosturvaa, tukee tarpeen tullen alanvaihtoa ja mahdollistaa tarttumisen työmahdollisuuksiin tai yrittäjyyteen. Tulonsiirtojen lisäksi ihmiset tarvitsevat myös tukea toisilta ihmisiltä: sosiaalipalvelut ovat osa sosiaaliturvaa. Sosiaaliturvalla tulee löytää ratkaisuja myös nuorten kasvavaan velkaantumiseen, mielenterveyden ongelmiin ja syrjäytymiseen. Kaikki perusturvan varaan joutuneet on kutsuttava ensimmäisen kolmen kuukauden aikana keskustelemaan palveluneuvojan kanssa yksilöllisen tuen tarpeen kartoittamiseksi ja tulevaisuussuunnitelman luomiseksi.

Paras järjestelmä sosiaaliturvan toteuttamiseen motivoivalla ja riittävän elintason tarjoavalla tavalla on Yleisturva. Yleisturvassa automaattinen tuen maksaminen yhdistyy selkeyteen ja aktiivisuudesta palkitsevaan porrastukseen: opiskeleva tai muuten aktiivinen sosiaaliturvan saaja saa suuremmat tulot kuin passiivinen, eikä tulorajan ylittävä ansaittu euro koskaan pienennä etuuksia yli 50 sentillä. Yleisturvan myöntäminen perustuu kansallisen tulorekisterin tietoihin ja on automaattista tulojen pudotessa alle määritellyn vähimmäistason. Yleisturvan taso perustuu kohtuulliseen vähimmäiskulutukseen. Opiskelijoiden siirryttyä täysimääräisesti Yleisturvan piiriin opintolainajärjestelmästä luovutaan tarpeettomana.

Yleisturva koostuu kolmesta eri tasosta, joiden myöntämiseen vaikuttavat saajan elämäntilanne ja aktiivisuus. Yleisturvan viimesijainen turva on takuutaso, joka on tarkoitettu lyhytaikaiseksi ja kohdistuu pieneen joukkoon ihmisiä ja vastaa nykyisistä etuuksista toimeentulotuen perusosaa. Yleistaso puolestaan on mallin syyperusteinen etuus, joka vastaa nykytuissa muun muassa työttömyysturva-, sairauspäiväraha-, vanhempainpäiväraha-, opintotuki-, aikuiskoulutustuki- ja kuntoutusetuisuuksia. Aktiivisuutta Yleisturva palkitsee yleistason lisäksi maksettavalla aktiivitasolla. Yleisturvassa aktiivisuus määritellään entistä laajemmin ja henkilökohtaisemmin. Nykyinen ansiosidonnainen turva puolestaan korvautuu perusosaan lisättävällä ansio-osalla. Yleisturvaan kuuluvat keskeisenä osana myös henkilökohtaisesti mitoitettut palvelut.

Sosiaalisen taustan eroja on tasattava koulutuksen ja sosiaaliturvan kautta. Tavoitteena on oltava tosiasiallinen mahdollisuuksien tasa-arvo, jossa kukin yksilö pääsee toteuttamaan oman potentiaalinsa täysimääräisesti riippumatta taustastaan. Sosiaaliturvauudistuksen on koskettava myös opiskelijoita ja opiskelijan perustoimeentulon tulee vastata tasoltaan työttömän työnhakijan sosiaalietuuksia. Tämä tulee

toteuttaa siirtymällä SDP:n esittelemään Yleisturvaan. Sosiaaliturvajärjestelmän tulee turvata riittävä toimeentulo, olla yksinkertainen ja selkeä sekä kannustaa itsensä kehittämiseen tai työnhakuun.

Sosiaaliturvan uudistamisen valmistelun ja toimeenpanon kestäessä useita vuosia tulee opiskelijoiden toimeentuloa kehittää välittömästi opintorahan merkittävällä tasokorotuksella ja lainan osuutta saman verran vähentämällä. Lisäksi opintotukikuukausien määrää tulee nostaa 64:ään ja niiden tutkintokohtaisesta jaottelusta tulee luopua. Opintotuen tulo rajoja on tarkasteltava siten, että ne mahdollistavat erilaisissa elämäntilanteissa olevien opiskelijoiden kestävä arjen ilman jatkuvaa taloudellista kuormittumista ja epävarmuutta. Opintotuen tulo rajojen ylityksestä seuraava takaisinmaksu on porrastettava esimerkiksi tapauskohtaisesti soviteltavalla osamaksulla. Mikäli opiskelija ei kesän aikana suorita opintoja tai työskentele, tulee hänen olla oikeutettu toimeentulotukeen ilman vaatimusta nostaa opintolainaa.

- Sosiaaliturva on uudistettava Yleisturva-mallin mukaiseksi. Perusturvan on oltava elämiseen riittävä, opiskeluun, työntekoon ja aktiivisuuteen motivoiva, selkeä ja mahdollisimman pitkälle automatisoitu järjestelmä.
- Opiskelijoiden toimeentuloa on parannettava välittömästi opintorahan merkittävällä tasokorotuksella sekä nostamalla opintotukikuukausien määrä 64:ään.
- Opiskelijoiden sosiaalietuuksien on oltava vähintään saman tasoisia kuin perusturvalla olevien työttömien.
- Nuorten talousvaikeuksista johtuva ylivelkaantuminen on pysäytettävä. Demariopiskelijat kannattaa positiivisen luottorekisterin käyttöönottoa.

## Liikuntapolitiikka

Terveyden kannalta riittämätön määrä fyysistä aktiivisuutta aiheuttaa 3 - 7 miljardin suuruiset kustannukset ja tuottavuuden menetykset Suomessa vuosittain. Liikkumattomuus aiheuttaa yksilölle terveysongelmia, jotka puolestaan heijastuvat suoraan terveydenhuollon kustannuksiin. Terveystensä kannalta liian vähän liikkuvien määrä ei saa tulevaisuudessa enää kasvaa, vaan kurssin kääntämiseksi tulee etsiä ihmisiä päivittäin liikkeelle motivoivia ratkaisuja. Tämä tarkoittaa esimerkiksi harrastusmahdollisuuksien avaamista kaikille, arkiliikuntaan kannustamista ja ennaltaehkäisevän terveystyön roolin korostamista.

Työn muuttuessa jatkuvasti vähemmän fyysistä ponnistelua vaativaksi on kehitettävä kehoa ja hyvinvointia tukevia ratkaisuja osaksi jokapäiväistä elämää. Tämän vuoksi työpaikoilla ja oppilaitoksissa tulee kannustaa istumisen vähentämiseen säännöllisesti sekä sitä tulee tukea ympäristön muutosta tukemalla.

Jokaisella ihmisellä tulee olla iästään ja tulotasostaan huolimatta mahdollisuus harrastaa. Harrastustakuu tulee ulottaa koskemaan koko kansakuntaa, jotta terveyserot vähenevät. Liikunnallinen elämäntapa opitaan jo nuorena, joten tämän vuoksi lapsen lähipiirillä on suuri merkitys siihen, minkälaiseksi liikkujaksi tämä kehittyi. Tämän vuoksi harrastamaan tulee kannustaa nuorten lisäksi kaikkia muitakin ikäryhmiä.

Varhaiskasvatus- ja koulutusjärjestelmä mahdollistavat koko nuoren sukupolven tavoittamisen liikunnan kautta. Nuoria tulee kasvatuksen kautta tukea mahdollisimman monipuolisesti oman liikunnallisuuden löytämiseen. Liikunnanopetuksessa on keskityttävä entistä enemmän liikunnan monipuolisuuteen ja kannustettava oppilaita löytämään omat tapansa liikkua sekä edistää omaa hyvinvointiaan. Korkeakouluuyhteisön tulee mahdollistaa opiskelijoille hyvinvointia ja jaksamista edistäviä liikuntamahdollisuuksia muun muassa rahoittamalla opiskelijaliikuntajärjestöjä ja varmistamalla tarvittavien liikuntatilojen riittävyys ja toimivuus. Liikuntamahdollisuuksien tulee olla aidosti kaikille saavutettavissa.



- Jokaisessa korkeakoulussa tulee olla korkeakoululiikunnan suositukset täyttävät liikuntapalvelut. Lisäksi terveytensä kannalta riittämättömästi liikkuvien opiskelijoiden liikunnan edistämisen tulee olla erityisen tukemisen kohteena.
- Istumisen vähentämiselle tulee luoda kaikkialla yhteiskunnassa näkyvät rakenteet. Istumisen vähentäminen ei ole vain tilojen muokkausta vaan myös ajatustapaan sekä toimintamalleihin vaikuttamista.
- Liikunnan palveluketjut viralliseksi osaksi terveydenhuoltoa. Lääkärin antama kehote lisätä liikuntaa on tutkitusti tehokkain liikuntainterventio, joka tällä hetkellä on käytössä.
- Kunnissa käytetyt liikuntareseptit on otettava käyttöön valtakunnallisesti ja niistä on tehtävä virallinen osa maamme terveydenhuoltoa.
- Liikkuva Koulu -ohjelma tulee vakiinnuttaa osaksi suomalaista hyvinvointikulttuuria.
- Kasvatus- ja koulutusjärjestelmään panostamalla on vaikutettava siihen, ettei vanhempien sosioekonominen tausta enää vaikuta lapsen liikunnan määrään.
- Rakennetaan yhdenvertaista liikunta- ja urheilumaailmaa. Edistetään resurssien, näkyvyyden ja osallistumisen tasapuolista jakautumista yhteiskunnassa niin, että jokainen voi osallistua resursseistaan, toimintakyvystään tai muista ominaisuuksistaan riippumatta haluamaansa fyysistä aktiivisuutta edistävään toimintaan.

## KOHTI OIKEUDENMUKAISEMPAA YHTEISKUNTAA

Laajasti jaettu oikeudenmukaisuuden kokemus on yhteiskuntaa koossa pitävä ja yleistä turvallisuutta vahvistava voima. Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa vallitsee tasapaino yksilön ja yhteiskunnan oikeuksien ja velvollisuuksien välillä. Keskeiset oikeudenmukaisen yhteiskunnan rakennuspilarit ovat mahdollisuus riittävän toimeentulon hankkimiseen, tasa-arvoiset ja todelliset mahdollisuudet laajentaa osaamistaan ja sivistystään sekä kaikkia tasapuolisesti kohteleva ja tosiasiallisesti toteutuva lainsäädäntö.

Nyky-yhteiskunnassa tavattavan epäoikeudenmukaisuuden ei enää mielletä johtuvan erilaisesta sääty- tai luokka-asemasta. Lain edessä eriarvoiseen asemaan ei saada asettaa myöskään etnisen taustan, sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Epäoikeudenmukaisuus syntyy taloudellisen ja sosiaalisen pääoman eriarvoisesta jakautumisesta sekä yhteiskunnassa yhä vaikuttavista rasisista ja seksistisistä ennakkoluuloista. Suomalaisessa yhteiskunnassa on saavutettu edistysaskeleita eriarvoisuuden ja epäoikeudenmukaisuuden poistamisessa, mutta yhteiskunnallisen eriarvoisuuden ja epäoikeudenmukaisuuden poistamisessa on vielä runsaasti työtä.

Oikeudenmukaisuuden toteutumisen ehdoton edellytys on demokraattinen yhteiskuntajärjestys ja mahdollisuus esittää mielipiteensä vapaasti vailla pelkoa häirityksi tulemisesta. Näiden oikeuksien paremman toteutumisen eteen on jatkuvasti tehtävä kehittämistyötä yhteiskunnallisen osallistumisen mahdollisuuksia edelleen parantamalla. Tulo- ja varallisuuserojen lisäksi on hillittävä sivistys- ja kulttuuripääoman erojen kasvua, koska aineellisen varallisuuden lisäksi myös henkinen pääoma on keskeistä yhteiskunnallisen yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien kannalta. Pääomien periytyvyyteen ja kasautumiseen tulee puuttua tasa-arvon turvaamiseksi.

Oikeudenmukaisuuden tavoitteet ovat historiallisesti toteutuneet parhaiten pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa. Erilaisia yhteiskunnallisia aatesuuntauksia edustaneet poliittiset liikkeet, ammatti- ja



työnantajaliitot sekä kansalaisjärjestöt ovat kyenneet rakentamaan ja hedelmälliseen yhteistyöhön keskenään parhaan saatavilla olevan asiantuntijatiedon tukemina. Pohjoismainen vuoropuhelun ja sopimisen malli on uudistettava jälkiteolliseen aikaan sopivaksi. hyvinvointivaltion rakenteet on saatava vastaamaan muuttuvan yhteiskunnan vaatimuksia.

## Demokratia

Demokratia tarkoittaa äänioikeuden lisäksi oikeutta ja mahdollisuutta saada tietoa, osallistua päätöksentekoon ja saada mielipiteensä kuulluksi. Todellinen demokraattinen osallisuus vaatii tuekseen avoimuuteen sitoutuneita julkisia instituutioita ja vahvaa kansalaisyhteiskuntaa. Tämä voi toteutua ainoastaan turvallisessa yhteiskunnassa, jossa on nollatoleranssi poliittiselle terrorille, uhkailulle, solvaamiselle, vihapuheelle ja häirinnälle.

Jokaisella kansalaisella oltava yhdenmukainen mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnassa. Yritys riittää joltakin yksilöltä tai ryhmältä mahdollisuus demokraattiseen osallistumiseen, joko juridisesti tai tosiasiallisesti, ei ole demokratian periaatteiden mukaista. Demokratia ei tarkoita enemmistön valtaa, vaan kaikkien yksilöiden yhdenvertaisia osallistumismahdollisuuksia päätöksentekoon ja julkiseen keskusteluun. Suomen, Euroopan ja maailman demokraattisten voimien tulee yhtenäisinä vastustaa epädemokraattisten ja autoritääristen poliittisten voimien nousua ympäri maailman sekä edistää maailman demokratisoitumiskehitystä. Populismia ja äärioikeiston nousua vastaan on taisteltava aktiivisesti.

Toimiva, monipuolinen ja osallistava demokratia vaatii tuekseen myös hyvin koulutetun kansan ja aktiivisen kansalaisyhteiskunnan. Demokratiakasvatukseen tulee opettaa kaikista kriittisesti ajattelevia, medialukutaitoisia ja aktiivisia kansalaisia, joilla on tarvittavat tiedot ja taidot osallistumiseen yhteiseen päätöksentekoon. Demokratiakasvatus tulee aloittaa jo mahdollisimman varhain ja pitää mukana koko koulutusuran ajan kaikilla koulutusasteilla ja -muodoilla. Demokratiakasvatus ei ohjaile oppilaiden ja opiskelijoiden poliittista ajattelua vaan ohjaa heitä muodostamaan omat näkemyksensä ja mielipiteensä sekä keräämään tarvitsemansa tiedot päätösten tekemiseen.

Demokraattista päätöksentekoa on laajennettava entistä enemmän myös työpaikoille muun muassa säätämällä työntekijöiden lakisääteisestä edustuksesta yritysten hallituksissa sekä tukemalla työntekijäomistusta ja -osuuskuntia.

- Nykyisen edustuksellisen järjestelmän lisäksi on löydettävä uusia erilaisia keinoja kansalaisille aktiivisesti vaikuttaa elinympäristöönsä ja julkiseen päätöksentekoon.
- Demokratiakasvatus tulee aloittaa jo mahdollisimman varhain ja pitää mukana koko koulutusuran ajan kaikilla koulutusasteilla ja -muodoilla.
- Työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia työpaikoilla tulee lisätä esimerkiksi työntekijöiden lakisääteisellä edustuksella yritysten hallituksissa sekä tukemalla työntekijäomistusta ja -osuuskuntia.

## Ympäristö- ja ilmastopolitiikka

Ilmastonmuutos on suurin yksittäinen uhka ihmiskunnan tulevaisuudelle. Kaikessa politiikassa on otettava huomioon ympäristövaikutukset. Lakeja säädettyä niiden ympäristövaikutukset arvioidaan automaattisesti ja ne otetaan huomioon jatkovalmistelussa, mistä vastaa ympäristöministeriö. Kestävän kehityksen teemojen tulee koskea koko opintopolkua varhaiskasvatuksesta korkeakoulujen perustutkintoihin. Kestävän kehityksen

teemat on lisättävä opintojen ja tutkintojen sisältöihin suunnitelmallisesti. Maailma ja yhteiskunta tulee rakentaa ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväälle pohjalle eikä sen tule perustua riistolle.

Ympäristö- ja ilmastopolitiikassa ensiarvoisen tärkeää on Pariisin ilmastopöytäkirjaan sitoutuminen ja määrätietoinen toteuttaminen. Suomen on tähdättävä hiilineutraaliuuteen viimeistään vuoteen 2035 mennessä ja sen jälkeen hiilinegatiivisuuteen. Hiilineutraali yhteiskunta vaatii päästöjen vähentämisen lisäksi myös hiilivarastojen ja hiilinielujen vahvistamista. Tämä edellyttää entistä kunnianhimoisempaa metsien ja soiden suojelua maassamme, sekä monitieteellistä yhteistyötä ja tutkimusta. Myös hiilineutraalia ja hiilinegatiivista maataloutta tulee edistää. Näyttämällä kunnianhimoisesti esimerkiksi Suomi kykenee toimimaan eturintamassa globaalissa ilmastomuutoksen vastaisessa kamppailussa. Tämän lisäksi tulee kiinnittää erityistä huomiota myös luonnon monimuotoisuuden (biodiversiteetti) turvaamiseksi YK:n biodiversiteettisopimuksen mukaisesti. Suomi tunnistaa oman osaamisensa ja erityisen roolinsa luontokadon pysäyttämisessä sekä Itämeren ja arktisten alueiden tutkimuksessa ja suojelussa.

Ilmastomuutoksen torjunta vaatii merkittäviä muutoksia nykyisiin kulutustottumuksiimme, mutta muutokset ja ilmastotoimet eivät saa suhteettomasti heikentää kaikkein pienituloisimpien asemaa. Kulutustottumuksien muuttaminen ei tarkoita suoraa nykyisen elintason merkittävää pudottamista vaan uusien toimintatapojen hyödyntämistä esimerkiksi niin, että yksilöiden tarve kuluttaa vähenee. Ruokahävikin vähentäminen on yksi keino ilmastomuutoksen vastaisessa kamppailussa. Suurin ruokahävikin lähde ovat kotitaloudet, joiden ruokahävikki on noin kaksinkertainen kauppoihin verrattuna. Vaikka kotitalouksiin vaikuttaminen on huomattavasti ruokakauppoja hankalampaa, on valistuksen ja tiedon jakaminen aiheesta tärkeää, jotta myös kotitaloudet kantaisivat paremmin osansa ruokahävikin vähentämisessä. Kauppojen ruokahävikkiä on vähennettävä esimerkiksi jakamalla muutoin hävikkiin joutuvaa ruokaa hyväntekeväisyyteen.

Liha- ja maitotuotanto ovat suuria ilmastolle haitallisten päästöjen aiheuttajia. Suomen tulee säätää erillinen lihavero tehotuotetulle lihalle ja siirtää tehotuotetun lihan tuet vaihtoehtoisten proteiiniähteiden tuotannolle. Suomen tulee jatkossa tukea enemmän ympäristölle vähemmän haitallisten proteiiniähteiden tuotantoa. Lisäksi kaiken Suomessa tuotetun lihan ja maidon on oltava eettisesti kestävä. Maatalouden tukijärjestelmää on uudelleenarvioitava ilmasto- ja ympäristönäkökulma edellä osana eurooppalaista kokonaisuutta, unohtamatta kuitenkaan kansalliseen huoltovarmuuteen liittyviä tekijöitä. Julkisissa hankinnoissa tulee korostaa ympäristöystävällisempää ruokatuotantoa ja lisätä kasviperäisen ruuan määrää.

Vaateteollisuudessa tulee suosia kotimaista tuotantoa ja asettaa lisää laatuvaatimuksia Suomessa ja EU:ssa myytävälle tekstiileille. Tietoisuutta tekstiiliteollisuuden aiheuttamista ilmastovaikutuksista pitää lisätä. Laadukkaiden ja ilmastolle ystävällisempien tekstiilien tuotantoa on tuettava esimerkiksi verotuksella. Sama koskee myös muita hankintoja, joissa kilpailutuksessa tulee ottaa huomioon myös hankinnan kestävyys sekä sosiaalisesti, että ekologisesti.

Tietoisuutta teknologiateollisuuden ongelmista tulee lisätä. Elektroniikan pitää olla kierrätettävää ja kestävä. Takuun pitää olla kaikissa tuotteissa vähintään viisi vuotta. Euroopan unionin tasolla pitää tarttua vahvasti toimeen, jotta lyhytikäisiksi tarkoituksella suunnitellut tuotteet saadaan kiellettyä. Tuotteiden tulee olla myös huollettavia. Esimerkiksi verotuksella tai määräaikaisten tuilla tulee tukea tuotteita, jotka on tehty kestäväksi ja jotka ovat huollettavia.

Ilmastomuutoksen rinnalla on huomioitava planetaariset rajat ja luonnon monimuotoisuus. Eliöstön luonnonmukaisten elinympäristöjen vaurioituminen ja supistuminen sekä lajien sukupuuttoalot.



Luonnonvarojen kulutus on pudotettava kestäväälle tasolle ja luonnonvarojen hyödyntäminen on toteutettava mahdollisimman vähäistä vahinkoa aiheuttavalla ja ekosysteemejä kunnioittavalla tavalla. Suomen on lisättävä suojelun piirissä olevan maa- ja meripinta-alan osuutta, kiinnittäen huomiota metsien ja soiden lisäksi myös vaarantuneisiin keto- ja niittymaihin. Eheidän viherkäytävien luominen ja ylläpitäminen elinympäristöjen välille on osa koko maan kattavaa kestävää ekosysteempolitiikkaa. Elinvoimaisten ekosysteemien suojelu on tärkeää, koska ne kykenevät paremmin sietämään tilapäisiä häiriötiloja elinolosuhteissa. Toimimattomat ekosysteemit voivat aiheuttaa vakavia haittoja luonnon uusiutumiskyvylle ja ihmistoiminnalle, esimerkiksi maataloudelle tai haja-asutusalueiden asumiselle.

- Lakeja säädettyä niiden ympäristövaikutukset arvioidaan automaattisesti ja ne otetaan huomioon jatkovalmistelussa.
- Suomen tulee säätää erillinen lihavero tehotuotetulle lihalle ja siirtää tehotuotetun lihan tukia vaihtoehtoisille proteiininlähteille, esimerkiksi kasviproteiiniin ja hyönteisravinnon tuotannolle.
- Julkisissa hankinnoissa tulee korostaa ympäristöystävällisempää ruokatuotantoa ja lisätä kasviperäisen ruuan määrää.
- Ekosysteemien ja elinympäristöjen suojelu ilmastonmuutoksen torjumisen rinnalle.
- Suojellun luonnon määrää on lisättävä.

### Liikenne- ja energiapolitiikka

Liikkumisen kaupungeissa tulee perustua ensisijaisesti joukkoliikenteeseen, kävelyyn ja pyöräilyyn. Liikkumisen kaupunkien välillä joukkoliikenteen voimin tulee olla taloudellisesti mahdollista kaikille väestöryhmille. Opiskelijat ovat taloudellisesti yksi yhteiskunnan heikoimmassa asemassa oleva väestönosa ja heidän liikkumistaan opiskelupaikkakunnillaan, mutta myös opiskelupaikkakunnalta kotipaikkakunnalle, tulee tukea. Joukkoliikenteen reittejä suunniteltaessa on syytä myös ottaa huomioon paikkakunnalla olevat koulut ja korkeakoulut, jotta opiskelijoiden suhteellisen helppo liikkuvuus opiskelemaan toteutuu.

Pyöräily- ja kävelyreittien laatuun ja liikennekasvatukseen panostamalla liikenneturvallisuutta voidaan parantaa merkittävästi. Turvallisuuden ja laadun lisääntyessä myös etenkin pyöräilyn määrä voi lähteä todelliseen nousuun. Pyöräilyyn ja kävelyyn sijoittaminen on investointi niin kansanterveyteen kuin myös ilmastonmuutoksen ehkäisyyn.

Yksityisautoilun osalta on tuettava siirtymistä sähköön pääasiallisena käyttövoimana. Suomessa on seurattava muiden pohjoismaiden mallia ja kiellettävä uusien fossiilisten polttomoottoriautojen myynti viimeistään 2030-luvulla. Yksityisautoilua on pyrittävä vähentämään erityisesti kaupunkien keskustoissa ruuhkamaksuin, rajoittamalla läpikulkua sekä suosimalla joukkoliikennettä, kävelyä ja pyöräilyä kulkumuotoina. Autojen yhteisomistusta ja jakamista esimerkiksi osuuskuntien tai itsepalveluvuokrauksen kautta on kannustettava ja tarvittaessa ohjattava kehitystä tähän suuntaan verotuksella ja lainsäädännöllä.

Kävelyn ja pyöräilyn käyttöastetta on pyrittävä nostamaan kaupunkisuunnittelun avulla. Tämä tarkoittaa erilaisten kannustimien luomista, infrastruktuurin kuntoon laittamista sekä pyöräilyn laadun parantamista. Laadulla tarkoitetaan pyöräilyä ja kävelyä edellä tapahtuvaa kaupunkisuunnittelua, jossa pyöräily nähdään tasavertaisena liikkumismuotona muiden kanssa. Laadun edistäminen tarkoittaa myös alueiden strategista suunnittelua niin, että pyöräily ei ole vain helppoa vaan jopa mielekäästä. Kaupunkipyöräijärjestelmä on ulotettava jokaiseen korkeakoulukaupunkiin ja varmistettava että järjestelmä on yhdenmukainen lähikuntien kesken, niin että liikkuminen kuntarajojen yli on sujuvaa ja vaivatonta.

Liikennekoulutuksen tulee olla alakouluissa pakollista. Nykyisen trendin mukaan nuoret aikuiset hankkivat yhä vähemmän moottoriajoneuvoajokortteja, jonka vuoksi meillä on käsissämme joukko ihmisiä, jotka eivät ole saaneet varsinaista liikennekoulutusta. Tämä tulee taata jokaiselle ja jo varhaisessa vaiheessa.

Uusiutuvaan energiaan tulee investoida pidemmän tähtäimen energiapolitiikan kulmakivenä. Energiapolitiikassa pitää uskaltaa tehdä moderneja ratkaisuja, jotka perustuvat tutkittuun tietoon. Ydinvoimalla on keskeinen rooli tulevaisuuden energiatuotannossa. Suomen tulee myös kiinnittää huomiota energiaan huoltovarmuustekijänä, koska energiaa tuodaan vielä huomattavia määriä Suomeen.

- Joukkoliikenteessä opiskelijoille on taattava 50 % opiskelija-alennus valtakunnallisesti myös paikallisliikenteessä ilman ikärajaa. Tavoitteena on maksuton joukkoliikenne.
- Opiskelija-alennuksen tulee koskea myös kertalippuja.
- Suomen on kiellettävä uusien fossiilisten polttomoottoriautojen myynti viimeistään 2030-luvulla.
- Lentoliikenteen vähentämiseksi asetettava lentovero.
- Kaupunkien kaavoitus on tehtävä jalankulun, pyöräilyn ja joukkoliikenteen ratkaisut edellä.
- Kaupunkipyöräjärjestelmä on ulotettava jokaiseen korkeakoulukaupunkiin.
- Suomen valtio investoi vuosittain budjetistaan tietyn prosenttiosuuden uusiutuvien energialähteiden kehittämiseen.
- Turpeen ja kivihiilen polttaminen on kiellettävä kokonaan.

## Asuntopolitiikka

Asuntopolitiikan tehtävänä on paitsi huolehtia riittävästä ja ihmisten asumisen tarpeita vastaavasta asumisen vaihtoehtojen toteutumisesta tasapuolisesti ja eri elämäntilanteessa olevien ihmisten maksukykyä vastaavalla tavalla. Uudisasuntotuotantoa suunniteltaessa ja olemassa olevia asuinalueita kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että asunnot ja asuinalueet kestävät aikaa ja sopeutuvat asukkaiden muuttuviin tarpeisiin ja tottumuksiin. Asuinalueilla täytyy olla erilaisia asumismuotoja, jolla ehkäistään segregatiota.

Asuinalueiden mahdollisuutta tarjota monipuolisia ja laadukkaita palveluita on tuettava esimerkiksi kaavoituksellisin ratkaisuin. Joukkoliikenteen, pyöräilyn ja kävelyreittien järjestämiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Asuinalueiden energiankäytön ja ympäristökuormituksen vähentämiseen on pyrittävä kaikin keinoin. Asumismukavuutta ja asumisen luonnonmukaisuutta on parannettava viheralueiden ja lähiluonnon johdonmukaisella huomioimisella kaavoituksen ja maankäytön suunnittelun yhteydessä.

Demariopiskelijat ottaa opiskelijajärjestönä ensisijaisesti kantaa opiskelijoiden asumiseen. Asuinalueiden yleisen viihtyvyyden lisäksi on huomioitava opiskelijoiden erityistarpeet ja erilaiset elämäntilanteet. Tarjolla on oltava niin edullisia soluasuntoja ja pieniä yksiöitä kuin perheasuntojakin. Opiskelijasoluja ei tule jakaa automaattisesti sukupuolen mukaan, vaan opiskelijoilla tulisi olla mahdollisuus myös valita sukupuolineutraali soluasunto. Yhteiskäyttötiloihin, kuten pyykkitupiin, saunoihin, kuntoilu-, opiskelu- ja harrastetiloihin opiskelija-asumisen yhteydessä on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Opiskelijoiden taloudellinen asema ja erityisesti korkeakoulujen keskittyminen kaupunkeihin vaikuttavat siihen, että useimmilla opiskelijoilla ei ole autoa. Tämän takia laajamittainen pysäköintipaikkojen rakentaminen opiskelija-asuntoihin on kaupunkitilan haaskausta. Sen sijaan voitaisiin rakentaa lisää asuntoja helpottamaan erityisesti pääkaupunkimme korkeita asumiskustannuksia. Yleisenä asumispoliittisena linjana Demariopiskelijat painottaa ekologisempien asumisjärjestelyiden kehittämistä. Kaikkiin uusiin asuntoihin tulisikin esimerkiksi asentaa huoneistokohtaiset vesimittarit.



- Asuinalueet on suunniteltava ympäristöllisesti kestäväällä ja viihtyisyyttä edistävällä tavalla.
- Yleisturvassa on luovuttava asumisen tukien ruokakuntakohtaisuudesta.
- Opiskelija-asumisen parkkipaikkannormeja tulee pienentää.
- Pääkaupunkiseudun ja muiden suurten kaupunkien korkeiden asumiskustannusten laskemiseksi on rakennettava määrätietoisesti enemmän asuntoja.
- Laadukkaiden opiskelija-asuntojen riittävä saatavuus on turvattava kaikilla opiskelupaikkakunnilla.
- Uusia asuntoja rakennettaessa on huolehdittava esteettömyyden riittävästä toteuttamisesta.

### Kohti täyttä tasa-arvoisuutta

Tasa-arvopolitiikan tulee olla läpileikkaava teema kaikissa yhteiskunnan rakenteissa. Sukupuolittuneisuutta tulee purkaa elämän jokaisella osa-alueella, ja välineinä tähän on käytettävä sääntelyä sekä tietoisuuden lisäämistä. Julkisen sektorin rooli on toimia suunnannäyttäjänä poistamalla palkkaerot sukupuolten välillä. Aikamme suuria sukupuoleen perustuvia tasa-arvo-ongelmia ovat myös koulussa menestyminen ja kouluttautumisasteen erot, sukupuolittuneet urapolut, erityisesti nuorten miesten yleistynyt syrjäytyminen, perhevapaiden epätasainen jakautuminen vanhempien kesken ja osin siitä johtuva nuorten naisten syrjintä työnhakutilanteissa sekä vain miehiä koskeva asevelvollisuus. Tasa-arvoa työelämässä tulee edistää myös palkka-avoimuudella ja anonyymin rekrytoinnin käyttöönnotolla. Julkishallinnollisiin toimielimiin toimihenkilöitä valittaessa valinnan kriteerinä tulee olla hakijan pätevyys ja sopivuus valintatavasta riippumatta.

Ahtaat ja jäykät sosiaaliset sukupuoliroolit sortavat kaikkia sukupuolia ja seksuaalisuuden muotoja kaikkialla maailmassa. Demariopiskelijat kannattaa inklusiivista ja intersektionaalista feminismiä. Inklusiivinen feminismi edistää tasa-arvoliikkeenä kaikkien sukupuolten asiaa ja intersektionaalinen feminismi tarkoittaa eri systä syrjittyjen tai eriarvoiseen asemaan asetettujen erilaisten asemien ja kamppailuiden tunnistamista ja solidaarisuutta.

Tieteellinen tutkimus on osoittanut, että ihmisiä ei voi jaotella kahteen sukupuoleen. Siksi juridisesta sukupuolesta tulee luopua virallisissa asiakirjoissa. Sukupuolen ei tule määrittää ihmisyksilön vapauksia tai velvollisuuksia, eikä ketään saa asettaa eriarvoiseen asemaan biologisen sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun vuoksi.

Globaali köyhyys, eritoten naisten ja tyttöjen asema, on ymmärrettävä merkittäväksi esteeksi tasa-arvon ja ihmisoikeuksien toteutumiselle. Erityinen huoli nyky-yhteiskunnassa ovat yhteiskunnallisesta osallisuudesta syrjäytyvät, jotka ovat korostuneesti vähäosaisia ja nuoria. Äänestysaktiivisuuden lasku on merkki politiikan kyvyttömyydestä puhutella näitä ihmisiä, jotka ovat menettäneet luottamuksensa ja uskonsa siihen, että järjestelmällä olisi heille jotakin tarjottavaa.

- Tunnistamme yhteiskunnassa laajasti sortavan sukupuolijärjestelmän ja sen haitallisten seurausten estämiseksi edistetään intersektionaalisen feministisen politiikan keinoin kaikkien sukupuolten oikeuksia ja mahdollisuuksia.
- Unisex-wc:t oletuksiksi.
- Koulutuksen ja työelämän sukupuolittain eriytyminen on lopetettava.
- Universaali kansalaispalvelus, joka on sukupuolineutraali: noin 35 % ikäluokasta suorittaa asepalveluksen kuten nykyäänkin, lopuille jatkossa siviilipalvelus. Siviilipalveluksen rangaistuksenomaisuudesta tulee luopua.

- Translaki on saatettava täysimittaisena voimaan, myös sukupuolenkorjausprosessin aloitus mahdollistettuna jo alaikäisille. Juridisesta sukupuolesta on luovuttava virallisissa asiakirjoissa.
- Eheytushoidot tulee kieltää.

## Monikulttuurisuus

Kieli- ja kulttuurivähemmistöjen edustajat ovat arvokkaita suomalaisen yhteiskunnan jäseniä, joilla on oikeus kehittää omaa kulttuuriaan. Kaiken lainsäädännön tulee tukea vähemmistöjen tasa-arvon ja suojan toteutumista. Ruotsin kieli on historiallis-kulttuurisesti merkittävä osa suomalaista yhteiskuntaa. Suomenruotsalainen kulttuuri ja ruotsin kieli Suomessa säilyvät elinvoimaisina, kun palvelujen saanti ja rakenteiden toimivuus Suomen molemmilla kansalliskielillä turvataan kaikilla julkisen hallinnon tasoilla. Kieliopetuksen monipuolistamisesta peruskouluissa ja toisella asteella tulee kuitenkin tehdä selvitys.

Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka ainutkertainen vaikutus näkyy Suomessa kulttuurisena ja historiallisena rikkautena. Saamelaisille tulee varmistaa mahdollisuus osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon ja saamenkielisen opetuksen ja varhaiskasvatuksen riittävä tarjonta on taattava. Romaneiden syrjäytymisen ehkäisyyn tulee kiinnittää erityistä huomiota koulutuksessa sekä kehittämällä vanhempainyhdistyksen toimintaa. Edellä mainittujen vähemmistöjen rinnalle on nousemassa uusia vähemmistöjä, joiden integroimiseen ja voimaantumiseen tulee kiinnittää huomiota saavuttaaksemme monimuotoisemman yhteiskunnan.

Suomalainen identiteetti ei perustu ulossulkemiseen, vaan inklusioon ja monimuotoisuuteen. Maahanmuuttajien kotouttamiseen ja aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen tulee panostaa koulutuksen ja suunnattujen tukitoimenpiteiden avulla. Suomi on sitoutunut auttamaan hädänalaisia ihmisiä muiden YK:n jäsenmaiden tapaan, joten suojele humanitäarisistä syistä tulee muistaa esimerkiksi työperäisen maahanmuuton rinnalla.

Demariopiskelijat on antirasistinen liike, joka pyrkii yhteiskunnissa olevan rakenteellisen rasismin ja yksilöiden rasististen asenteiden purkamiseen. Myös tässä koulutuksella on keskeinen rooli. Aina varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen asti tulee opetuksessa kumota rasistisia ennakkoluuloja ja henkilökunnalla tulee olla osaamista ja keinoja tunnistaa ja puuttua oppilaiden ja opiskelijoiden kohtaamaan rasismiin.

- Sosiaalisen, etnisen ja kulttuurisen taustan luomat rakenteelliset esteet ja eroavaisuudet ihmisten mahdollisuuksissa on huomioitava ja pyrittävä purkamaan.
- Pyritään tarjoamaan oman kielistä julkista palvelua. Vähemmistöjen oikeus kehittää omaa kulttuuriaan turvataan.
- Saamelaiset ovat Suomen alkuperäiskansana erityisasemassa, jotka tulee ottaa huomioon kaikessa heitä ja heidän asuinalueitaan koskevassa päätöksenteossa. Suomen on ratifioitava ILO 169 -sopimus.
- Aina varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen asti tulee opetuksessa kumota rasistisia ennakkoluuloja. Henkilökunnalla tulee olla osaamista ja keinoja tunnistaa ja puuttua oppilaiden ja opiskelijoiden kohtaamaan rasismiin.

## Euroopan unioni

Euroopan unionin politiikka on osa Suomen sisäpolitiikkaa. Euroopan parlamentin ja komission päätökset vaikuttavat jatkuvasti Suomeen. Useat yhteiskunnalliset muutosprosessit ja poliittiset ongelmat ovat



Euroopan laajuisia, joten niitä on entistä määrätietoisemmin myös pyrittävä ratkaisemaan Euroopan unionin tasolla. Unionin jäsenenä Suomi on täysivaltainen päättämään unionin asioita yhdessä muiden jäsenmaiden kanssa. Suomi on ja Suomen täytyy vastaisuudessaakin olla kokoaan suurempi vaikuttaja unionissa.

Euroopan unionin haaste on sen toiminnan tunnettuus. Kansalaiset eivät siis tiedä, mitä unioni tekee ja miten sen päätöksiin voi vaikuttaa. Tämä tarkoittaa, että unionin ja ennen kaikkea sen jäsenmaiden on otettava määrätietoisia askeleita kohti parempaa kansalaisviestintää unionin ansioista ja vioista. Euroopan unionin demokratiavajeen ratkaiseminen vaatii sekä päätöksenteon rakenteiden uudistamista että kansalaisten parempaa tietoutta ja aktiivisempaa osallistumista unionin päätöksentekoon.

Luonteva kehityssuunta Euroopan unionille on liittovaltiokehitys, eli federalismi. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi eurooppalaisia korkeakouluja, työmarkkinoita ja sosiaaliturvaa koskevan lainsäädännön ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien yhdenmukaistamista. Euroopan unionissa valtaa käyttää kansalaisten vapailla vaaleilla valitut parlamenttiedustajat ja näiden luottamusta nauttiva hallitus.

- Eurooppa-tiedotusta tulee lisätä kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa nykyisestä tasosta.
- Suomen täytyy olla vahvistamassa Euroopan unionin kykyä ratkaista maanosan yhteisiä ongelmia ja olla yhtenäinen toimija kansainvälisillä areenoilla.
- Suomalaisten tietoutta Euroopan unionin toiminnasta ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksista tulee vahvistaa.
- Euroopan unionin tulee panostaa vahvasti koulutukseen ja tieteelliseen tutkimukseen.
- Euroopan unionin kehityksen tulee edetä kohti ylikansallista yhteisöä, eurooppalaisten valtioiden yhteistä liittovaltiota.
- Erasmus + -vaihto-ohjelman rahoitusta pitää lisätä merkittävästi.
- Unionin tulee toimia myös alueensa ulkopuolella vahvasti arvojensa puolustajana.
- Yhteistyötä ja kehitysyhteistyötä Afrikan maiden kanssa täytyy lisätä ja tukea niiden demokraattista kehitystä sekä estää autoritaaristen toimijoiden vaikutusvallan nousu.
- Uusien jäsenvaltioehdokkaiden jäsenyyspolkua on muutettava keskustelelevammaksi ja progressiivisesti palkitsevammaksi. Vähittäinen vaatimusten täyttäminen ja palkintojen saaminen motivoi tehokkaimmin.
- Kauppasopimuksia ei voida tehdä ilman, että ympäristöarvot ja ihmisoikeudet otetaan huomioon. Arvojen noudattamatta jättäminen pitää sanktioida.
- Tavoiteohjelmassa esitettyä politiikkaa ajetaan myös Euroopan tasolla soveltuvin osin.